

Az Útmutató 2011. évi áprilisi igéje:

„Virrasszatok és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek!” (Mt 26,41)

Böjti pusztaság

A puszta kietlen, sivár, magányos és kísértésekkel teli. Az első kísértés rögtön az, hogy elhiszem; nincs is szükségem a pusztára. Az élet napos oldalát kell keresnem, a könnyebb utakat választanom, az élvezetek és élmények hajszolásával taktikusan eltakarni vagy letagadni az ürességet, nehézségeket és kétségeket. A pusztai időszakok azonban mindnyájunkhoz megérkeznek, és – bár fájdalommal, szomorúsággal, küzdelemmel és lemondással telítettek - lehetőségeket rejtenek magukban. Csak önmagunkat csapnánk be, ha a számvetés, az alapok tisztázása, a túlélés és a felkészülés nehéz helyzeteinek idején képzelt oázisaink biztonsággal áttató rabságába menekülnénk. A fedő bűnnel eltakart bűn nemcsak a mélybe nézést akadályozza, hanem a gyógyulási folyamatok megindulását is. Sokszor megtapasztalt valóság az, hogy a becsukódó ajtók új utakat nyitnak meg, a fertőzött területek fájdalommal járó eltávolítása megújulást eredményez, az üresség helyet ad a feltöltekezésre.

A puszta szembesít önmagammal. A szükség és nehézség megmutatja, ki is vagyok valójában. Az éhség és szomjúság helyzete milyen kompromisszumok felvállalására sarkall? Hol vannak a határait? Ki és mi az, ami életemet alapvetően mozgatja? Milyen függőségek tartanak rabságban és ezek milyen álarcokat viselve jelennek meg életemben? Van-e bátorságom a számomra fontos és lényeges dolgok megvalósítására? Úgy élek, ahogy azt elképzelem, ahogy azt szeretném? Mi az, ami igazán fontos? Mi az, ami hiányzik? Mi az, ami taszít, amit gyűlölök? Ismerem-e gyengeségeim? Tisztában vagyok-e azzal, hol szorul életem változtatásra? A pusztában nincs helye az önáltatásnak, feleslegesek az álarcok, az egyedüllét eltünteti a szerepeket, értelmetlenné válnak a pótcselekvések. A puszta olyan tükröt tart elém, amibe - ha merszem van belenézni - valódi önmagamot láthatom.

A puszta szembesít Istennel. A magány, a mélység és az emberektől való elhagyatottság helyzetében az Isten-vágyás felerősödik. Ilyenkor megsejtek valamit Isten jelenlétéből, hisz csak ő az, akit a pusztában is mindig magam mellett tudhatok. A mélység és kiúttalanság ideje lehetőséget ad Isten hatalmának, nagyságának és gondoskodó szeretetének felismerésére. Aminek megléte máskor olyan természetes és magától értetődő, az a pusztában a túlélésre egyedül esélyt adó éltető táplálékká válik. A pusztában kifinomult látás az ajándékok jobban észreveszi, és hátaltelt szívvel fordul az Ajándékozó felé. A hőség minden korty vizet értékessé tesz, a reménytelenség reménység híján is megtanít remélni, az elhagyatottság éhezi és észreveszi a szeretetet. Gyengeségünk és sebezhetőségünk megtapasztalása rávilágít arra, hogy szükségben vagyunk és

Szabadítóra szorulunk.

A puszta a kísértések színtere. „Ha Isten Fia vagy...” – mindig így kezdi mondatait a kísértő. Arról akar meggyőzni, hogy ura vagyok életemnek, hogy a puszta nehézségeit magamtól is leküzdöm, hogy nincs szükségem Istenre, az ő jelenlétére, gondviselésére és szeretetére. Megoldási javaslatai is vannak: A anyagi bőség kapukat nyitó lehetőségei, a siker és hírnév szédítő magassága, a hatalom mámorító ereje mind-mind arra biztatnak, hogy beléjük vessem bizalmamat. Mert ők megtartanak, alapot adnak, kivezetnek a pusztából. Csakhogy épp a pusztában válnak feleslegessé és használhatatlanná. Ott mutatkozik meg, hogy semmit sem érnek. Isten azonban a pusztában is Úr, a Jelenlévő ereje és szeretete a mélység és halál idején is megtartója életemnek.

A puszta megerősít, felkészít, Istenre mutat és az Ígéret Földjének látásával ajándékoz meg.

Dr. Solymár Mónika

GYÜLEKEZETI ALKALMAK ÉS HÍREK

Istentiszteletek

- **Bécs, Auferstehungskirche 1070 Lindengasse 44/a. kápolna**

2011. április 03.	11.00 óra	Böjti istentisztelet, gyülekezeti közgyűlés és délután
2011. május 01.	11.00 óra	Istentisztelet úrvacsoraosztással
2011. június 05.	11.00 óra	Istentisztelet, konfirmációi vizsga
- **Graz, Heilandskirche (8010 Graz, Kaiser Josef-Platz 9.)**

2011. április 03.	16.00 óra	Böjti istentisztelet
2011. május 01.	16.00 óra	Istentisztelet úrvacsoraosztással
2011. június 05.	16.00 óra	Istentisztelet

Istentiszteleteinket közös beszélgetés és agapé követi. Szeretettel hívjuk istentiszteleti közösségünkbe!

A lelkési hivatal telefonszáma (csak mobiltelefonon elérhető): ☎ +43/650 58 777 12

E-mail címünk: ✉ evang-ungarisch@aon.at, Home page: www.evangelisch.at

Gyülekezeti találkozás és közgyűlés

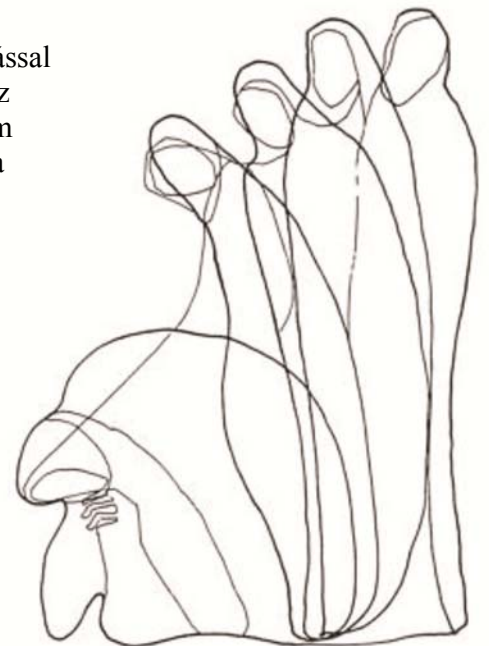
2011. április 03-án vasárnap a 11.00 órakor kezdődő istentiszteletet követően gyülekezeti találkozásra, közös ebédre és beszélgetésre hívjuk szeretettel! Ezen alkalom keretében kerül sor éves közgyűlésünk megtartására is. Köszönjük mindazok munkáját, akik az ebéd készítését felvállalták. Süteménnyel való hozzájárulásokat köszönettel várunk és fogadunk.

Böjti gondolatok

„Biztosan nem jó, ha lemondunk minden élvezetről, s így a többiek számára élvezhetetlenné válunk. De a böjtnak nem is ez a célja. Sokkal inkább az, hogy fölfedezzem magamban, mi az, ami megtart, alapjában véve miből élek. Épp akkor ismerem meg a legbelső igazságot, amikor a böjtölésben tudatosan félreteszek minden pótkielégülést, amelyek épp elég gyakran elkábítanak vagy vakká tesznek. A böjt által levetem a burkot, amely elrejtí forrongó gondolataimat és érzéseimet. Így felszínre kerülhet minden, ami bennem van: beteljesületlen vágyaim és kívánságaim, szenvedélyeim, gondolataim, amelyek csak önmagam, sikerem, egészségem, vagyonom, elismerésem körül keringenek; és az olyan érzések, mint a harag, a keserűség és a szomorúság. A sebek, amelyeket fáradtságosan eltakartam a sokféle tevékenységgel és az evés-ivás számtalan önvigasztaló eszközével, fölszakadnak. A böjt leleplezi előttem, ki vagyok. Megmutatja veszélyeztetett pontjaimat, s hogy hol kell fölvennem a küzdelmet.”

"Aki nem böjtöl, az egyben annak adja a tanújelét, hogy ő már valami mással töltkezett be, de nem Istennel; aki nem böjtöl, abban jóllakik és elalszik az Isten utáni éhség és vágy, aki nem vágyakozik az nem virraszt, és aki nem virraszt azt alva fogja találni az érkező Vőlegény. - A böjt a test kiáltása Isten után, kiáltás a mélységből, abból a szakadékból, ahol a legmélyebb sebzettségünkkel és beteljesületlenségünkkel találkozunk, és ahol engedjük mindezt Isten mélységeibe hullani. A magunk mélységében ui. Istennel találkozunk. Erőtlenségünk mélysége Isten mélysége után kiált: "abyssus abyssum invocat". örvény az örvénynek kiált." (Anselm Grün: Böjt – Test és lélek imája)

„Nekem az olyan böjt tetszik, amikor leoldod a bűnösen fölrakott bilincseket, kibontod a járom köteleit, szabadon bocsátod az elnyomottakat, és összetörsz minden jármot! Oszd meg kenyeredet az éhezővel, vidd be házádba a szegény bujdosókat, ha mezítelent látsz, ruházd fel, és ne zárkózz el testvéred elől! Akkor eljön világosságod, mint a hajnalhasadás, és hamar beheged a sebed. Igazságod jár előtted, és az ÚR dicsősége lesz mögötted. Ha segítségül hívod az URat, ő válaszol, ha kiáltasz, ezt mondja: Itt vagyok!” (Ézs 58,6-9)

Díszdoktorok avatása Budapesten

A Budapesti Evangélikus Hittudományi Egyetemen 2011. február 24-én ünnepélyes konferencia keretében díszdoktorrá avatták Gémes István evangélikus lelkészt, Dr. Rudolf Keller egyháztörténészt és Szokolay Sándor Kossuth-díjas zeneszerzőt. Gémes István és Szokolay Sándor személye gyülekezetünkhöz is kötődik, így szeretettel gratulálunk és a doktorrá avatáson elhangzott laudációkat közöljük. Gémes Istvánnak gratulálunk a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje kitüntetéshez is, amelyet a magyarságtudat megőrzéséért és az anyaországgal való kapcsolatok ápolásáért végzett munkájának elismeréseként vehetett át Schmidt Pál köztársasági elnöktől Berlinben, 2011. március 16-án. Szokolay Sándornak 80. születésnapja alkalmából is szeretettel küldjük jókívánásainkat!Életükre, családjaik életére és további munkásságukra Isten áldását kívánjuk!

Gémes István laudációja

Gémes István Szarvason született 1927-ben. Bölcsészeti tanulmányok után Sopronban és Budapesten végzett evangélikus teológiát. 1953-ban szentelték lelkésszé szülővárosa Ótemplomában. Külföldre kerülése után (1956) a Dán Evangélikus Egyházi Segélyszervezet megbízásából gondozta a Dániába és Dél-Svédországba került magyar protestáns menekülteket. 1957-ben vendégként vett részt az Evangélikus Világszövetség minneapolis-i (Egyesült Államok) világgyűlésén, hogy onnan Venezuelán át Brazíliába menjen a Világszövetség megbízásából. Kétszer ötéves munkaszerződéssel felépítette a Brazíliai Magyar Evangélikus Gyülekezetet, majd egy ideig Sao Paulo-i 18 külföldi lelkészének volt esperese.

1968-ban került vissza feleségével és három fiával Európába a németországi hannoveri egyház meghívására. Észak-Németországban két községet gondozott és közben újtestamentumi és lélektani tanulmányokat folytatott Göttingenben. Onnan hívta meg a Württembergi Evangélikus Egyház a német munkája mellett végzendő magyar lelkigondozói szolgálatra. 17 éven át volt a Stuttgart-Bad Cannstatt-i Luther-gyülekezet (német) lelkésze, közben pedig folyamatosan végzett lelkészi munkát a württembergi magyarok körében.

Tíz éven át elnöke volt a Külföldön Élő Magyar Evangélikus Lelkigondozók Munkaközösségének (KÉMELM) és mintegy 25 éven át volt a Rádiómisszió munkatársa. Évtizedeken át szerkesztője volt az Útitárs című lapnak, amelynek azt követően is munkatársa maradt, hogy a kiadványt immár Budapesten szerkesztik, és változatlanul kiadó-szerkesztője a Koinonia című teológiai folyóiratnak.

Német lelkészi nyugdíjaztatása után továbbra is Stuttgartban él és gondozza a magyar gyülekezetet, amelyet kiterjesztett Heilbronnra is. Kiváló szervezőkészségével és integráló erejével, valamint hatásos igehirdetéseivel és teológiai igényességével a nyugat-európai magyar protestantizmus meghatározó alakja.

Gémes István az elmúlt rendszerben is sokat tett a magyarországi evangélikusokért, ugyanakkor soha sem rejtette véka alá kritikáját az akkor lényegében hivatalos rangra emelt ügynevezett diakóniai teológiával és a hazai egyházban tapasztalható torzulásokkal kapcsolatban. Elvi fenntartása és a diktatórikus egyházvezetés következetes bírálata azonban nem akadályozta meg abban, hogy a magyarországi és a határon túli magyar lelkészeket, teológus hallgatókat és gyülekezeti tagokat sokféleképpen támogasson, segítsen. Egykori teológiai évfolyamtársaihoz sűrű tartó barátság köti. Otthonuk mindig nyitva állt – és ma is nyitva áll – a közelből vagy távolról érkező magyarok előtt. A rendszerváltás idején – feleségével, Réz Katalinnal együtt – sokat tett a cserkészlet magyarországi újraindításáért és a teológiai gondolkodás serkentéséért.

Teológiai munkásságának fő iránya az Újtestamentum, ezen belül a Jézus- és a Pál-kutatás. Számos szakmai előadást tartott egyebek mellett az Evangélikus Hittudományi Egyetemen és a Károli Gáspár Református Egyetemen, továbbá lelkészkonferenciákon. Egyéniségének közvetlensége, valamint az intellektus és a derű sajátos keveréke immár több nemzedékre gyakorol folyamatosan hatást. Jóval több, mint ezerre tehető dolgozatainak, cikkeinek a száma, amelyek a különböző országokban, kiadványokban, szaklapokban megjelentek magyar, portugál és német nyelven.

Eddig megjelent legfontosabb könyvei:

A Fény felé 1-2 - vezetők kézikönyve (1983); *Színlátás - a szemlélődés újrafelfedezése* (1993); *Hiszek - igehirdetés-sorozat* (1993); *Igen - igehirdetések és tanulmányok a Tízparancsolatról és a Miatyánkról* (1994); *Tiéd - kátémagyarázatok és tanulmányok* (1996); *Jézus és Pál - tanulmányok az Újtestámentumhoz* (1998); *Ismered-e Jézust?* (2000); *Hungari et Transsylvania - Kárpát-medencei egyetemjárók Tübingenben 1523-1918* (2003); *Fellebbentett fátyol - Jézus munkamódszere: példázatok és csodák* (2010); *Újszövetségi velemjáró* (2010). 2008-ban Károli Gáspár díjat kapott.

Tudományszervezői és -népszerűsítői munkásságáért, továbbá az egyetemes magyar protestantizmus érdekében kifejtett munkásságáért feltétlenül érdemesnek tartom arra, hogy az Evangélikus Hittudományi Egyetemtől a Dr. honoris causa címet kapja meg.

Dr. Fabiny Tamás
egyetemi tanár, evangélikus püspök

Szokolay Sándor laudációja

Szokolay Sándor 1931. március 30-án született a Békés megyei Kunágota községben. Zenei tanulmányait a békéstarhosi Kodály iskolában kezdte. Zenei gimnáziumi érettségét 1950-ben tett. Ugyanebben az évben felvételt nyert a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolára, ahol zeneszerzői diplomát kapott 1957-ben. 1959-től a Zeneművészeti Főiskola zeneszerzés szakán tanít, majd 1966-tól 1994-ig ugyanitt egyetemi tanár. Ezt követően Sopronba költözött, ahol a város atmoszférája, történelmi és szellemi gazdagsága és nyugalma erőt és megfelelő környezetet biztosít a komponáláshoz.

Zeneszerzői munkásságát csupán a felsorolásra hagyatkozva is nehéz lenne pár mondatban bemutatni. Hét opera, hét oratórium, 28 kantáta, 5 versenymű, 3 szimfónia, 2 vonósnégyes, 180 kórusmű, 5 rézfúvós kamaramű és szólóhangszeres művek, dalok jelzik nagyívű munkásságát. Egyetlen adat is sokat elárul: első operáját, a Várnászt több mint húsz operaház tűzte műsorára és több mint egy tucat nyelven csendült fel.

Szokolay Sándor több évtizedes alkotóművészi munkássága inspiratív hatással rendelkezik a magyarországi egyházak teológiai gondolkodására. Szakrális művészetének kibontakozásában több neves evangélikus egyéniséggel fenntartott barátsága és a velük együtt megvalósított közös alkotás különösen is sok evangélikus értéket tett maradandóvá. Ahogyan önéletrajzi jellegű írásaiban is jelzi, személyesen közel áll nemcsak az evangélikus hit gyakorlásához, hanem az igehirdetői szolgálathoz is: „álmodozó, túlzó, rajongó ifjúkoromban énekes is, pap-prédikátor is szerettem volna lenni, ha jól meggondolom, nem is lettem más, mint misszionárius.” Világszerte ismertté vált, nagy értékű művein keresztül a misszióknak egy egészen tág, határokat átívelő formáját valósította meg. Ugyanakkor evangélikus identitása egészen konkrét kapcsolódásban és művekben is testet öltött. Hosszú évekig volt a Lutheránia Ének- és Zenekar – mint maga vallja - „házi szerzője”. A termékeny kapcsolatot olyan művek fémjelzik, mint a Karácsony Pasztorál, a Pünkösdi Ének, a Gályarab Kantáta, a Bornemisza Kantáta, a Confessio Augustana, a Luther Kantáta és mint különleges kihívás, a Miatyánk kórusmű megalkotása.

Alkotásai ugyanúgy közel hozzák a Biblia istenképét, mint az egyetemes istenkeresés küzdelmében a mélyben megtalálható istenélményt, valamint a hit és a szeretet megvalósulását az egyes emberi életekben és a nagyobb közösségek drámáiban. Példaképeket tár művészeté ma is élénk, amelyben egyértelműen kirajzolódnak a küzdelem, a hűség, az önfeláldozás vitathatatlan értékei.

Evangélikus vonalon sokat jelent vokális műveiben a lutheri és bachi korálok új megjelenése, modern korunkban is magával ragadó, lenyűgöző erővel.

A teológiai gondolkodás egyedülálló inspirációja sugárzik át művein úgy, hogy sohasem marad partikuláris, beszűkült, hanem mindig tág, nyitott és messze ívelő. Azért is fontos ezt a gondolatot külön kiemelni művészetének méltatásában, mert a hazaszeretet és a népek, kultúrák egymás iránti kölcsönös tisztelete, megismerése, lényegük megérzése és újra fogalmazása egyetemes hitvallássá formálódott műveiben.

A gondolkodó, érző és újrafogalmazó evangélikus teológia fejlődéséhez egyedülálló hozzájárulás Szokolay Sándor művészeté. Amikor most alkotói pályáját tiszteletbeli doktori címmel ismerjük el, akkor ezek az ünnepi percek ma is hirdetik a teológia és a művészet egymást kölcsönösen gazdagító kapcsolatát és annak éltető, hitébresztő és inspiratív erejét.

Dr. Szabó Lajos
rektor, tanszékvezető egyetemi tanár

A kálvária, ahogy MS Mester láttatja velünk

Történelmünk hányatottságára jellemző, hogy a magyar művészettörténet egyik legjelentősebb alakjáról, „MS Mesterről”, a késő gótikus festőről csak keveset tudunk. Még a neve helyett is csupán a monogramja ismeretes; főműve – a selmecebányai szárnyas oltár (1506) – már a 16. században darabjaira lett szétszedve. 1542-ben a török támadások ellen védekező város a templomot felszámolta és erődítménnyé alakította át. A hosszú feledés homályából végül a 19. század második felében kerültek elő ismét a szétszóródott csodálatos táblaképek és lettek széles körben ismertté, a kutatás és a csodálat tárgyává.

A selmecebányai Szent Katalin plébániatemplom számára festett hajdani főoltárából 7 táblakép került elő. A egyes képeinek összetartozását csupán a mester jellegzetes stílusának köszönhetően lehetett kikövetkeztetni. A méreteikben csonkított táblaképek manapság különböző múzeumokban találhatóak: *Mária látogatása Erzsébetnél* (Magyar Nemzeti Galéria); *Jézus születése* (Tópatlak, plébániatemplom); *A királyok imádása* (Lille, Musée des Beaux-Arts); *Krisztus az Olajfák hegyén*, *Keresztvitel*, *Kálvária*, *Feltámadás* (az utóbbi négy kép: Esztergom, Keresztény Múzeum).

Mind egy kompozíció részei, feltehetően a sorozatot indító *Angyali üdvözlés* hiányzik. Egyes képek egyúttal mozgatható szárnyakhoz tartoztak. Egy rekonstrukció szerint a csukott oltár felül Jézus születését, alul a passiót bemutató sorozatból állott. Ilyen hatalmas táblák egymás fölött két sorban elrendezve rendkívül nagy oltárt tételeznek fel, amelynek szekrénye 240 cm széles és 360 cm magas lehetett, ami arra utal, hogy csakis egy gazdag város plébániatemplomának szentélyébe készülhetett. Mint tudjuk, ez időben a felvidéki, többnyire Szepes megyéhez tartozó városok templomait számlálatlan szárnyas oltárral díszítette a jómódú, többnyire német származású polgárság.

A *Feltámadás* táblán olvasható MS betűk a festő nevének kezdőbetűi, köztük egy mesterjegy és fölötte az 1506-os évszám van feltüntetve.

Egy újabban felfedezett 1507-es selmecebányai oklevél alapján csaknem biztos, hogy egy Sebestyén nevű, valószínűleg magyar festő volt M.S. akinek késő gótikus ábrázolásmódja a délnémet, úgynevezett „Dunai iskola” festőinek (Donauschule) stílusával rokon, ugyanakkor komoly ismeretei lehettek az akkor már Olaszországban virágzó reneszánsz művészetről.

Tekintettel húsvét közeledtére nézzük meg tüzetesebben Krisztus szenvedésének két fő stációját, azaz MS Mester *Keresztvitel* és a *Keresztrefeszítés* táblaképeit.

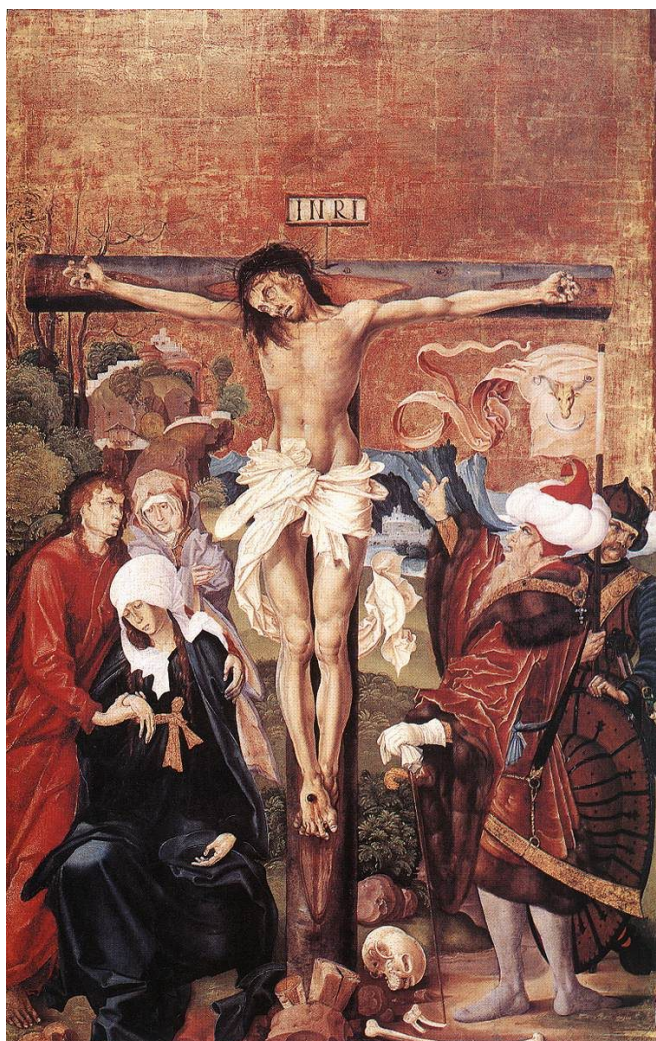
A *Keresztvitel* első pillantásra is roppant mozgalmas és drámai. Az előtér alján Krisztus lerogyva fekszik a reá nehezedő keresztfa alatt, aminek főrönkjét Arimátiai József igyekszik - Jézus válláról felemelve - megtartani. A vele szemben tüsténkedő vad pribékek övükben ácsszerszámokkal, kezükben szögekkel, törrel, lándzsával és egy ostorként használt kötéllel felfegyverkezve, széles karmozdulatokkal töltik be a kép alsó kétharmadát. A középtér bal oldalán a kezeit tördelő Máriát – a fájdalmas szüzanyát azaz vir dolorum - János apostol támogatja. Mögöttük két „szent asszony”, Anna, Mária édesanyja és fiatal rokona Erzsébet (akik a legenda szerint kísérték őket a Golgotára) valamint egy fehér, a római Angyalvárra emlékeztető kerek bástyafal láthatók.

A két embercsoport között egy férfi egy hosszú létrát tart keresztben, szinte kettévágva ezzel az egész képet. A kereszt két farönkből van összeszögezve és a lándzsával valamint a létrával egy egyenlőtlen szárú négyszöget képez a kompozíció centrumában. Ez a szándékos aszimmetria és a „verőlegények” hektikus mozgása, nyugtalanítólag hatnak a nézőre. Az arany háttér előtt a távolban már látható a „koponyák hegye”, a Golgota, ahova korbáccsal hajtják fel a két latort.

A *Keresztrefeszítés* kompozíciója sokkal nyugodtabb hatású, mert szimmetrikus. A középtengelyben a megfeszített, immár halott Krisztus dominálja a képet. Arca, szeme beesett, meggyötört. Teste sovány, de izmos. Lágykát egy bravúrosan megkomponált, fehér kendő lebegi körül, a gótika festészeti tradíciójának megfelelően.

A keresztfa két oldalán egy-egy embercsoport: balra a fájdalmában elájult Mária, akit János karol át, mögöttük Anna. Ők hármassá egységet alkotnak. Jobbra egy feltűnően pompás öltözetben lévő nagyúr, török turbános fejdísszel, kioktató ujjával mutat a halott Megváltó felé. Karja alatt a háttérben ismét az Angyalvár fehér bástyáját és falait vélem látni. Valószínű, hogy ez az építmény a keresztény Ekkleziáját hivatott jelképezni.

A török főúr mögött egy magyar, korabeli kardot és harci viseletet hordó, sisakos, tárcsás (jellegzetesen magyar pajzs), zászlóvivő harcost láthatunk. Lobogóján egy bika- vagy bivaly fej van festve, alatta félholddal. Figyelemre méltó, hogy ugyanez a heraldikai jelvény a Balassa család címerében hasonló módon van ábrázolva. Ilyen esetben ez egy utalás is lehetne a kép esetleges megbízójára vonatkozóan.

A kép születésekor a török hódítók már Nándorfehérvárig (1456) jutottak. MS Mester bizonyosan tudta, hogy Hunyadi János és vitézei mekkora győzelmet arattak a szultán csapatai felett. A Mester ezen a képen a mohamedán főurat, mint egy a bibliai értelemben vett „Poncius Pilátust”, Krisztus – azaz az egész kereszténység – megszemélyesített ellenségeként ábrázolta. Érdekes ezért megnézni Gentile Bellini, a híres velencei festő, II. Mehmed Szultánról (1432-1481) 1480-ban készített portréját. Arról a hírhedt „Hódító”-ról, aki nemcsak Konstantinápolyt foglalta el, hanem Nándorfehérvárt és Velencét is megtámadta.

Szembetűnő, hogy az arcképén látható vörös süveg körül tekert fehér turbán, valamint a barna prémmele bélelt vörös bársonykabát jellegében egyezik az MS Mester által megfestett török főúr öltözetével. Ez bizonyosan nem véletlen, hiszen II. Mehmed Szultán egy közismert személy lehetett a századforduló után is. MS Mester a Bibliában leírt tragédiát nem csak megfestette, hanem az akkor Európát támadó török szultánnal, a fenyegető ellenség megtestesítőjével aktuálissá is tette.

Páll Csilla művészettörténész, Baden

A selmebányai szárnyasoltár rekonstruált táblaképe

Az ausztriai protestantizmus története I. A kezdetektől a titkos protestantizmus korszakáig

2011. az ausztriai protestánsok jubileumi éve, amelyet a következő évszámok és évfordulók szemléletesen jeleznek:

- 1521-ben – 490 éve – hangzott el az első lutheri ihletésű prédikáció;
- 1781-ben – 230 éve – hirdették ki a Türelmi Rendeletet;
- 1861-ben – 150 éve – került törvénybe a római-katolikus egyházzal való egyenjogúság (Protestantenpatent);
- 1961-ben került sor az egyház és az állam végleges szétválasztására (Protestantengesetz).

Az alábbiakban négy részben bemutatjuk az osztrák protestantizmus történetét, amely néhány összefüggésben csak a 17. század közepéig, tehát a 30 éves háború végéig hasonlítható össze a magyarországi és az erdélyi protestantizmus történetével, hiszen az előfeltételek mások voltak. A mai Burgenland, azaz egykori Nyugat-Magyarország reformációja és protestáns egyháztörténete azonos a dunántúlival, s ezért itt nem kerül ismertetésre.

Kereskedők, kézművesek, bányászok, zsoldos katonák és diákok hozták a reformáció híret és egyben a reformatori nyomtatványokat a mai Ausztria területére. Az első reformatori prédikáció 1521-ben többek között Hall in Tirolban, valamint a mai alsóausztriai Perchtoldsdorfban hangzott el. A magyar énekeskönyvben is egy énekkel („Eljött hozzánk az üdvösség...“) képviselt Speratus Salzburgon át 1522. januárjában Bécsbe jöve a Stephansdomban a Krisztus általi megigazulásról és a házasságról tartott prédikációt és ezért rövid börtönbüntetés után kiutasított az országból. A reformáció a további években erősen terjedt Felsőausztriában, a mai Karintia és Stájerország, valamint a mai Szlovénia északi területein a nemesség és a városi polgárság körében. Tartományfőnökök és tartományi gyűlések többségében a reformáció hívei lettek. Karintiában csatlakoztak a bányászok is. Melanchthon hatására protestáns iskolák létesültek. Az 1528-ban elkezdett vizitációk megállapították, hogy a kolostorok és a városok a „lutheri tanok által mérgeztettek“. A mai Alsóausztria északi része (Waldviertel és Weinviertel) pl. 80-90 százalékban a reformáció híve volt.

Az első lutheránus egyházi rendeket és ágendákat 1568 és 1574 között a rostocki David Chyträus állította össze II. Maximilian (Magyarországon I. Miksa király) meghívására. A császár ekkor még szimpatizált a reformációval. A nemesi családok protestáns

A 2011. évi karintiai kiállítás a reformációt és annak terjedését napjainkig mutatja be 2011. május 7. és október 31. között Fresachban. Információ található www.landesausstellung011.at cím alatt.

prédikátorokat alkalmaztak. Nyomdák is működtek. A katolikusok és a protestánsok különválása több helyen nem volt lehetséges, egymás mellett éltek, sőt közösen használták kölcsönös megállapodás alapján a templomokat.

Az 1555-ös Augsburgi Vallásbéke átmeneti megkönnyebbitést hozott, hiszen az „akié a föld, azé a vallás” elve alapján az alattvalóknak követniük kellett a fejedelem vallását, akik nem folytathattak hittérítési tevékenységet mások területén és nem volt szabad az erőszakos áttérítés. Az Oszmán Birodalom terjeszkedése is mérsékletre készítette a katolikus fejedelmeket, szükség volt a közös ellenséggel szemben a belső egység megtartása.

A „titkos protestantizmus” idején éjszaka titokban házi áhitatokat és bibliolvasást tartottak a protestantizmus követői. Német nyelvű Bibliákat és prédikációs könyveket az Alpok hegyi útjain csempészték be Ausztria mai területére. A csempészek útja Schärdingtől a karintiai Arnoldsteinig vezetett. (www.wegdesbuches.at)

Absender: P.b.b.
Ungarisch-Evangelische Gemeinde
AB in Österreich
A-1060 Wien, Capistrangasse 2/15
Gefördert aus Mitteln der
Volksgruppenförderung.
Erscheinungsort: Wien
Verlagspostamt: A-1060 Wien
Zul.Nr.: GZ 02Z031072 M

Medieninhaber und Herausgeber: Ungarisch-Evangelische Gemeinde A.B. in Österreich, A-1060 Wien, Capistrangasse 2/15.
 Lelkési hivatal telefonszáma: +43/650/58 777 12, Home page: www.evang-ungarisch.at E-mail: evang-ungarisch@aon.at
 Bankverbindung: Bank Austria, A-1011 Wien, Schottengasse 6.
 BLZ 12000. Konto Nr. 0029-04191/00. IBAN: AT701100000290419100; SWIFT (BIC): BKAUATWW
 Redaktion: Dr. Solymár Mónika, Géza Schubert

Egységes reformációról és egységes ellenreformációról nem beszélhetünk, hiszen mindkettő váltakozó sikere ill. sikertelensége tartományoként más és más volt. Az ellenreformáció 1580-tól nagy erővel folytatta a rekatolizációt. Különösen a 30 éves háború, tehát 1648 után egyre eredményesebb is volt. Katonai segítséggel, sokszor éjszakai rajtaütéssel az ún. „vallásbizottság” (Religionskommission) üldözte a Biblia olvasását, házi áhitatok megtartását, a lutheri énekek éneklését és a Káté szerint történő oktatást. Halálos ítélettel, vagyonelkobzással, börtön- és pénzbüntetéssel súlytották a reformáció híveit. Tirolban leginkább az újrakeresztelőket érintette az üldözés. 1609-1610 között helyenként ismét felvirágzott a reformáció, de hanyatlását nem lehetett megakadályozni. 1600-tól kezdődően kb. 100.000-200.000 protestáns vándorolt ki. 1650 után Ausztria ismét többségben katolikus volt.

Salzburgi kivándorlók képei 1732-ből

Erőszak által kikényszerített kivándorlások voltak ezek, mert a maradásnak feltétele a katolikus hit újrafelvétele volt. A protestánsok tehát választás elé lettek állítva: hit vagy haza között kellett dönteniük. Akik a haza mellett döntöttek, azok a katolikus egyházon belül éltek bántatlanul. Bécsből és környékéről sokan Sopronba menekültek.

Reformációi hitüket számtalanok mégis megtartották, mert hivatalosan katolikusok lettek, de titokban továbbra is gyakorolták hitüket, azaz titokban olvasták a Bibliát, Luther és a többi reformátor prédikációit, a családfő megtartotta a házi áhitatot. Ez a ún. „Kryptoprotetantizmus” (titkos protestantizmus) korszaka, amely 1781-ig tartott. Nyomatványokat, könyveket, de főleg a Bibliát Németországból csempészték pl. boros hordókban elrejtve vagy az asszonyok szoknyáiba laponként bevarrva. Sokszor maga a protestánság gyanúja elegendő volt a kiutasításhoz. 1731/1732-ben ezreknek kellett pl. Salzburgból kivándorolni, Poroszországban kaptak menedéket. Mária Terézia alatt a kiutasítás és az erőszak általi kivándorlás már szervezettebb volt. Az ún. transmigratio idején szintén több ezer embert szállítottak Erdélybe, ahol munkaerőre volt szükség. Számtalan olyan esetre van bizonyíték, ahol a szülőknek vissza kellett hagyniuk a gyermekeiket, akik katolikus nevelésben részesültek, majd felnőtt korukban mint jó katolikusok elfoglalhatták a szülők birtokát. Jezsuiták iskolái és a Mária-tisztelet, valamint a Mária-zarándoklatok kötelező megtartásának célja a vallási átnevelés volt. Mégis nemzedékek őrizték meg töretlenül a reformációt. Ennek a történelmi hagyománynak a hatása még ma is érezhető sok gyülekezet kegyességén.

Főnyad Pál